

”וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב אֶת בְּרָאָה” (יעקב ובענין יגדלו)

(כו) איש שדה, יודע בעבודות האדמה.

סבור ונחמא

6

7

(כו) יודע ציד, לצוד ציד להביא. יושב אהלים, רועה צאן. אביו.

כמו שפירשתי אצל יושב אהל ומקנה (לעיל ד כ).

” (שם) (שם) ”

8

הגיע ליל י”ט של

מסח קרא ארם לבניו אמר עתידין ישראל להקריב קרבנות מסחיהן

הקריבו גם אתם לפני בוראכם והביא פני מותר. מאכלו כליות זרע

משתן והבל הביא מבכורות צאנו (לה) כבשים שלא נחזו.

הקריב שאינו

כבא שיר

9

ויבא קין

מרי האדמה טרו מן מתור מאכלו. ורבנן אמרי זרע משתן היה. והבל הביא

גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן למיכך נאמר צמר ומשתן שנאמר (דברים

כ”ב) לא תלבש שעטני: ונ”ו ואמר. הקב”ה אינו ר”ן שיתערב מנתח החוטא

עם כ”חח הוכאי למיכך נאמר.

10

ולא ידעו אותם המפרשים

ענין קין והבל, כי דבר נכון למבין כי כאשר

היה זה רועה צאן וזה עובד אדמה —

מסתמא היה קין מביא קרבן מה שהוא שייך

לו, להגדיל כחו שהוא מיוחד בו ורחוק

מחבירו, ואין בכל עבודתו — שהיה עובד

אדמה — מה שהוא מיוחד לו דווקא ושהוא

מובדל ומפורש מהבל רק הפשתן, שזה

הדבר הוא כלאים והפכו לו, והוא היה

מכיון בודאי דבר שהוא מיוחד לו דווקא,

כדכתיב ”ויבא קין מפרי האדמה”, דהיה

דעתו להביא מה שהוא מיוחד לו. וכן הבל

היה מביא מבכורות צאנו כדי להביא מדבר

שהוא מיוחד לו, ואין דבר מיוחד לקין רק

הפשתן זרע שהוא כלאים והפכו לצאן,

שמוזה יבא מפשתן ומזה הצמר. ומזה תבין

כי הבל וקין היו הפכים זה לזה, כי זה רועה

צאן שמהם הצמר, וזה עובד אדמה שממנה

הפשתן, ומפני שהיו הפכים לא היה

אפשר להתקיים יחדיו, וגם קין לא היה

אפשר לו להתקיים שהוא חלק אחד מן

ההפכים, עד שנולד שת והוא יסוד הכל;

שממנו הושתת העולם, והוא יסוד ושורש כל

הפכים. אלו דברי חכמים (ממומל נלשית ט)

שאמרו כי הביא זרע פשתן, וברוך שבחר בהם

ובחכמתם (אטום פ”א, מ”א).

מכיל על הכתוב

זרע ארץ

בראשית

11

בזאת יבא אהרן אליהקדש בפר

ד בן בקר לחטאת ואיל לעלה: כהנת”ד קדש ילבוש ומכנס”בד

יהיו על”בשרו ובאבגט”בד יתגר ובמזגפת”בד יצגף בגדי”קדש ת”ם

ה ורתץ במים את”בשרו ולבגטם:

פולחן אהרן

12

נמלתו טוב ולא רע שנאמר וילאברם ויטיב בעבורה.

דרשה צמר ומשתן בן ירחק לישמעאל שנאמר (שדה)

לאכרדם גרש ונ”ו.

הקריב שאינו

1

ויאסף לבן את”בליאנטי

המקום געט משתה: ויהי בערב ויקח את”לאה בתו ויבא אתה

אליו ויבא אליה: וימן לבן לה את”ולפה שפחתו ללאה בתו שפחה:

ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אלי”לבן מה”זאת עשית לי הלא כה

ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני: ויאמר לבן לא”יעשה כן במקומנו כי

למת הצעירה לפני הבכירה: מלא שבע זאת ונתנה לך גם”את”זאת כי

בעבדה אשר מעבד עמדי עוד שבע”שנים אחרות: ויעש יעקב כן כה

וימלא שבע זאת וימן”לו את”רחל בתו לו לאשה: וימן לבן לרחל כה

בתו את”בלהה שפחתו לה לשפחה: ויבא גם אלי”רחל ויאהב גם”ל

את”רחל מלאה ויעבד עמו עוד שבע”שנים אחרות: וירא יהוה לא

כי”שנואה לאה ויסתח את”רחמה ורחל עקרה: ומהר לאה ותלד לה

בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי”ראה יהוה בעיני כי עתה יאהבני

א”ש: ומהר עוד ותלד בן ותאמר כי”שמע יהוה כי”שנואה אנכי לה

וימן”לי גם”את”זה ותקרא שמו שמעון: ומהר עוד ותלד בן ותאמר לה

עתה הפעם למה א”ש אלי כי”ילדתי לו שלשה בנים על”כן קרא”

שמו לני: ומהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את”יהוה על”כן לה

קד”ה שמו יהודה ומעמד מלדת: ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב א

ותקנא רחל באחיה והאמר אלי”יעקב הבה לי בנים ואם”אין מתה

אנכי: ויחרי”אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר”מעב

במה פרי”בטן:

נחמא ויבא

2

והנה היא לאה — ולמה רמיתני

כה הלידה היתה עושה עצמה כרחל, כיון

שעמד בבקר והנה היא לאה. אמר לה בת הרמאי

למה רמית אותי, אמרה לו ואתה למה רמית אביך

כשאמר לך האתה זה בני עשוא, ואמרת לו אנכי

עשו בכורכן, ואתה אומר למה רמיתני, ואביך לא

אמר בא אחיך במרמה

נחמא ויבא

3

וילקי ראובן בימי קצירי

חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אלי”לאה אמו ותאמר רחל

אלי”לאה תנינא לי מדודאי בנך: ותאמר לה המעט קחתך את”א”ש

ולקחת גם את”דודאי בני ותאמר רחל לבן ישכב עמך הלילה תחת

”דודאי” בנך: ויבא יעקב מן”השדה בערב ומצא לאה לקראתו

ותאמר אלי”תבוא כי שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמך בלילה

”הוא: וישמע אלהים אלי”לאה ומהר ותלד ליעקב בן חמישי:

” ותאמר לאה נתן אלהים סכרי אשר”נתתי שפחתי לא”ש ותקרא

כ שמו יששכר: ומהר עוד לאה ותלד בן”שישי ליעקב: ותאמר לאה

ובלדני אלהים, אתי נבד טוב הפעם ויבגני א”ש כי”ילדתי לו ששה

א בנים ותקרא את”שמו זבולון: ואחר לדה בת ותקרא את”שמה

ג דינה: ויזכר אלהים את”רחל וישמע אליה אלהים ויסתח את”

ד רחמה: ומהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את”חפרתי: ותקרא

ה את”שמו יוסף לאמר יסף יהוה לי בן אחר:

פולחן ויבא

4

”ועני לאה רכות מאי רכות אילימא רכות כמש אפשר

” כננות ברמה טמאה לא דבר הכתוב דכתיב ”מן הכרמה המורה ומן

הבורה אשר איננה טהורה כננות צדיקים דבר הכתוב אלא א”ד אלעזר

שמחנותיה ארוכות ירכ א”כ לעולם רכות כמש ולא נגאי הוא לה אלא

שבת הוא לה שורתה שמעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני

בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן והוחה

יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו (א”ש רע הוא מלמטם

” ע”בירות קטן מה מעשיו ”א”ש חם יושב אהלים והוה ע”ד שגשגו ר”ש

” ע” מעיניה

ז”ו קרא בתרא (ק”כ)

5

ויעמר יצחק ליהוה לנכח אשתו

כי עקרה הוא ויעמר לו יהוה ומהר רבקה אשתו: ויתרצצו הבנים

בקרבה ותאמר אם”כן למה זה אנכי ותלך לדרש את”יהוה:

ויאמר יהוה לה שני גיים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ואלם כה

מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר: וימלאו ימיה ללדת והנה תומם כה

בבטנה: ויצא הראשון אדמוני”כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו: כה

ואחרי”כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק כה

בן”ששים שנה בלדת אתם: ויגדלו הנערים ויהי עשו ידע ציד כה

א”ש שדה ויעקב א”ש ת”ם יושב אהלים:

פולחן ויבא

13

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחַיִּל
וַיִּמְצָא בְשֵׁנָה הָיָה מֵאָה שְׁעָרִים וַיִּבְרַךְהוּ יְהוָה: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךְ
יִי הַלֹּךְ וַיִּגְדַּל עַד כִּי־יִגְדַּל מְאֹד: וַיְהִי־לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה־בָקָר וַעֲבָדָה
טו רָבָה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים:
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

אלה תלדות יעקב יוסף, א"ר
שמואל בר נחמן אלה תולדות יעקב יוסף
לא היה צריך קרא למימר כן אלא אלה תולדות
יעקב ראובן, אלא מה ת"ל יוסף, אלא שכל
מה שאירע לזה אירע לזה, מה יעקב נולד מהול
אף יוסף נולד מהול, מה זה אמו עקרה אף זה
אמו עקרה, מה זה אמו ילדה שנים אף זה
אמו ילדה שנים, מה זה בכור אף זה בכור, מה
זה נתקשת אמו בלידה אף זה נתקשת אמו
בשעת לידה, מה זה אחיו שונאו אף זה אחיו
שונאים אותו, מה זה אחיו בקש להרגו
אף זה בקשו אחיו להרגו,
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

14

שני גדיי עזים, וכי שני גדיי
עזים היה מאכלו של יצחק, אלא האחד הקריב לפסחו, והאחד
עשה מטעמים
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

15

לוא יורא ה' כי שנואה לאה, לא היה יעקב שונא אותה אבל היה
אוהב אותה, אלא לפי שהיה אוהב את רחל יותר קרא ללאה
שנואה, כלומר כנגד אהבתה של רחל היתה שנואה וכן האחת
אהובה והאחת שנואה (דברים כא טו), ולפי שהיתה עלובה
בעיניה שלא היתה אהובה כאחותה ראה ה' בעיניה.
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

23

רב אמר אין מדליקין כנר לנר ושמואל אמר
מדליקין רב אמר אין מתירין ציצית מבגד
בגד ושמואל אמר מתירין מבגד לבגד רב אמר אין הלכה כרבי שמעון
גרירה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בגרירה *אמר אביו כל כילוי דמר
ביד כרב לבר מהני תלת דעביד כשמואל מדליקין כנר לנר ומתירין מבגד
בגד
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

16

נתקרא שמו ראובן, רבותינו פירשו⁶³: אמרה: ראו מה בין
בני לכן חמי שמכר הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא
ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו אלא שבקש להוציאו מן
הכור⁶⁰
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

27

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי טו טו
הַרְחַח לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה: אֲשֶׁר־יֵצֵא לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יבא יו
לְפָנֶיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יבִּיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְהוָה כְּצֹאן
אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֹעֶה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־הַוִּשְׁעַ בֶּן־יח
נֹן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו: וְהִעַמְדַתְּ אֹתוֹ לְפָנֶי ט
אֱלֹהֶיךָ הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעִנְיָהֶם: וְנִתְתָּה כ
מְהֻדָּךְ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל־עַדֶּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְלִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ כ
הַכֹּהֵן יַעֲמֵד וְשָׁאֵל לּוֹ בְּמִשְׁפַּט הַאֲוִרִים לְפָנֶי יְהוָה עַל־פִּי יֵצֵאוּ
וְעַל־פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדָה: כָּזָב בְּרַחֲמֵי

17

ותאמר אלי תבוא אמר ר' אבהו צפה
הקביה שלא היתה כונתה אלא על מנת להעמיד
שבטים לפיכך הוצרך הכתוב לומר אלו תבוא.
כָּזָב בְּרַחֲמֵי
א"ר יוחנן כתיב
דכתיב וישכב עמה בלילה הוא מלמד שהקביה
סיוע כאותו מעשה.
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

25

ונתת מהודך עליו, כמערה מכלי
לכלי.
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

19

ותצא לאה לקראתו ורשה צמר
(ופשתים), זו לאה אסנו שקבלה ליעקב בסכר
פנים יפות, דכתיב ויבוא יעקב מן השרה בערב
ותצא לאה לקראתו ותאמר אלו תבוא כי שכר
שכרתך וגו' לפיכך זכתה ויצאה מסנה מלכים
ונבואים.
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

26

וסמכת את ידך עליו, כמדליק נר
מנר.
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

28

וַיִּשָׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: אֵלֶּה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב כ א
יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְעָה־עָשָׂר שָׁנָה הָיָה רֹעֶה אֶת־אָחִיו בְּצֹאן וְהוּא זָעַר אֶת־
בְּנֵי בְלָחָה וְאֶת־בְּנֵי זְלָפָה נָשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דְּבַתֶּם רֹעֶה אֶל־
אָבִיהֶם: וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו כִּי־בִן־זִקְנִים הוּא לוֹ ג
וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֻנֹת פְּסִים: וַיִּרְאוּ אָחִיו כִּי־רָאוּ אֹתוֹ אֶהָב אֶת־מִכְלֵי־אָחִיו ד
וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֵם: וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחִיו ה
וַיִּסְפּוּ עוֹד שְׂנֵא אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר י
חֲלַמְתִּי: וְהִנֵּה אֲנִי חֹנֵן מְאֹדִים אֲלֵיכֶם כִּתוּךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה ז
אֲלֵמְתִי וְגַם־יִצְבָּה וְהִנֵּה תִסְבְּיָה אֲלֵמְתֵיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוּוּ לְאֲלֵמְתִי:
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

20

28

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
הָעַם אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר וְהַזְקֵנִים עֲדִים יִמְן יְהוָה אֶת־הָאִשָּׁה הַבָּהָה אֶל־
בֵּיתְךָ כְּרַחֵל וְכִלְאָה אֲשֶׁר בְּנֵי שְׂמִיָּהֶם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַשְׂה־חֵיל
בְּאֶפְרַתָּה וּקְרֵא־שֵׁם בְּבֵית לְחָם:
כָּזָב בְּרַחֲמֵי

21

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
מְרַבְּהוֹ בְּעַל לְקַרְאֵת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גְּשֻׁנָה בְּרָא אֶלָּו יִפְלֵ עַל־
ל צֹנְאוֹרָיו וְגַבְּן עַל־צֹנְאוֹרָיו עוֹד: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אֲמַתָּה
לא הַפַּעַם אֲחֵרִי רְאוּתִי אֶת־פְּנֵיךָ כִּי עוֹדְךָ נִי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו
וְאֶל־בְּיַת אָבִיו אֲעֲלֶה וְאֶגְדָּה לְפָרְעָה וְאָמַרְהָ אֶלָּו אֲנִי וּבֵית־אָבִי
לב אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָּי: וְהֶאֱנִישִׁם לְעִי צֹאן כִּי־אֲנִישׁ מִקְנֵה הָיִ
לג וְצֹאנִים וּבְקָרָם וְכִלְיָאֲשֶׁר לָהֶם הַבָּיִא: וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לְכֶם סָרְעָה
לד וְאָמַר מִה־מַּעֲשִׂיכֶם: וְאָמַרְתֶּם אֲנִישׁ מִקְנֵה הָיִ עֲבָדֶיךָ מִגְּעֻגְרֵינוּ
ועַד־עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבֹתֵינוּ בְּעָבוּר תִּשְׁכַּח בְּאֶרֶץ גִּשְׁן כִּי־תִוְעַבְתֶּם
מִצְרַיִם כָּל־רֹעֶה צֹאן:
כָּזָב בְּרַחֲמֵי